

קול צופיך

מִן הָרֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הֶרֶב מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

בלק - תשנ"ח - מאת מִן הָרֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

כשראה סיחון שישראל נסוג, אמר, ישראל הללו פחדנים! והקב"ה מגלגל ואומר שעם ישראל מסכנים ולא יודעים להלחם. סיחון, אומר רש"י, היה מלך חשבון, ולו היתה העיר חשבון מלאה ביתושים - אי אפשר היה לכבוש אותה! סיחון, אם היה מחוץ לחשבון, אי אפשר היה להלחם נגדו. מה עשה הקב"ה? אמר לו לסיחון, אתה רואה? אלה פחדנים אלה! ולכן הוא יצא! והנה עם ישראל שלחו לו לסיחון שיתן להם לעבור בגבולו, אבל הוא לא הסכים ויצא! אמרו, טוב אנחנו לא יכולים לצאת נגדך, מה נעשה לך? אבל הרשעות שלו היתה: "וילחם בישראל!" שהוא התחיל במלחמה כבר! ואת זה רואה בלק ואומר שהוא לא מבין מה סיחון רוצה עכשו, מה הוא רוצה! או אז הוא התחיל להלחם בישראל, ואז לא היתה להם לישראל בררה ונלחמו מלחמת מגן, ואז נצחו את סיחון.

כשראה כך עוג מלך הבשן, אמר, את אחי ניצחתם (הרי הוא היה אחיו)?! בא ולקח סלע גדול, ולפי החשבון שלו, אם יקח את כל החר הזה ויזרוק אותו על עם ישראל כולם ייקברו בפנים! ומשה רבנו רואה, ואומר לו עוג שיש לו הרי זכות של אברהם אבינו, ובד בבד הוא בא עם נשק אדיר, ובדקה אחת הוא יכול לזרוק אותה והיא כמו "פצצת אטום" וכולם ימותו! אמר לו משה להקב"ה, שמה באמת תעמוד לו זכותו של אברהם אבינו! אמר לו הקב"ה אל תפחד, אין להם שום זכויות, לך ותלחם נגדם! וכך עשה, ויצאו עם ישראל להלחם נגדם! ואיך יצאו להלחם נגדו? הנמלים עזרו למשה רבנו! הנמלים! מה עשו? אמרו הנמלים, מסכן משה רבנו, איך הוא יכול להלחם נגד עוג מלך הבשן? הלכו ועשו לו חור בסלע הזה, וכל נמלה אכלה ופוררה מעט מהסלע, עד שנעשה חור גדול ואותו הסלע הענק שהחזיק נפל בין כתפיו! ואחר כך יצאו לו שיניים - "שיני רשעים שברת" - שרבת, ובא משה רבנו ונתן לו מכה והפיל אותו והרג אותו.

את כל התהליך הזה רואה בלק ב"לויין הריגול" שלו, ב"ציפור" שלו. אמר בלק, ככה עם ישראל כחם! אמר "כי רב הוא". מה זה "כי רב הוא"? אומר ה"אור החיים" הקדוש: "צרתם גדולה שאני רואה שעם ישראל נצחונם לא לפי הטבע. זה דבר לא מובן איך הם מנצחים! הם עם עצום מאוד! איך הם מנצחים את עוג, ואיך הם מנצחים את סיחון? ואז "ויגר" - פחד, "ויקץ" אומר רש"י שהיה כמו קוצים בעיניהם, כל כך היתה לו קנאה לבלק, הוא לא יכול היה לסבול את הגדלות של עם ישראל ואת השבח של עם ישראל! ואמר, טוב, אני מוכן להשלים עם מדין. ואז שלח בלעם שיבוא וכו'.

אמר לו בלק בלעם: "לכה נא ארה לי את העם הזה כי עצום הוא ממני, אולי אוכל נכה בו ואגרשנו מן הארץ כי ידעתי את אשר תברך מבורך ואת אשר תאור יואר", וזה הכוונה שאמר לו "ידעתי", הכוונה במלחמת סיחון ובמלחמת מואב ומדין, איך שברכת את סיחון וגם בך את בלק כשאמר לו שהוא יהיה מלך וברכתו ונבואתו התקיימה.

אומר ה"אור החיים" הקדוש - פיו הכשילו, שאמר: "לכה נא ארה ליי", מה זה "ארה ליי"? לכאורה פשוט הדברים הוא שאמר לו תקלל בשבילי! אבל האמת היא שהוא אמר לו "תקלל אותי"! לכן אומר ה"אור החיים" הקדוש, שפיו הכשיל אותו בדבר הזה ובסופו של דבר הוא נכשל! ובלק נהרג במלחמה בצור, ובתו נהרגה, וכך היה לו כשלון.

והנה יש כאן את קושתיים של רש"י ושל ה"אור החיים" הקדוש. הנה באים זקני מואב וזקני מדין לבלעם, אמר להם בלעם "לינו פה הלילה והשיבותי אתכם דבר כאשר ידבר ה' אליי" וכך עשו. אמר לו אלקים לבלעם: "מי האנשים האלה עמך?" אומר רש"י, שהקב"ה רצה לפתוח אותו בשיחה, ושאל אותו "מה שלומך?" מה מצב הגשם? הרוח? לפתוח בשיחה ואחר כך להמשיך הלאה, כדי שלא ייבה! וזה כמו שאמר לו הקב"ה לאדם הראשון: "איכה". אז אמר בלעם, הנה הקב"ה שואל אותי מי האנשים האלה? אז לפעמים, לפעמים - הקב"ה כביכול לא יודע מה שאני עושה? הרי הוא שואל אותי! אז מה צריך לומר לו? יאמר לו: שליחים של זקני מואב וזקני מדין! אבל מה עונה לו בלעם להקב"ה: בלק בן צפור מלך מואב שלח אליי. ולכאורה הקב"ה לא שאל אותו מי שלח! הוא שאל אותו מי האנשים

השיעור לעילוי נשמת :
מִן הָרֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

פרשת השבוע : בלק

השיעור נמסר ע"י הרב מרדכי אליהו זצוק"ל, בשנת תשנ"ח.

דיני בין המצרים

בבדו הרבנים היקרים, קהל קדוש ונכבד, המאזינים, הצופים. השבוע ביום חמישי זה יום ההילולא של ה"אור החיים" הקדוש. נשתדל להביא כמה דברים מהפירושים שלו על התורה.

ביאור השתלשלות הארועים של בלק ובלעם על פי ה"אור החיים" הקדוש
כתוב בפרשתנו (בלק, במדבר כ"ב, ב"ה): "וַיָּקָא בִּלְקָן בֶּן צְפּוֹר אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לְאַמְרִי. וַיָּגֵר מוֹאֵב מִפְּנֵי הָעָם מֵאִדָּה כִּי רַב הוּא וַיִּקָּץ מוֹאֵב מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וַיֹּאמֶר מוֹאֵב אֶל זִקְנֵי מִדְיָן עֲתִידָה לְחַכּוֹתָהּ אֶת כָּל סְבִיבֵינוּ כְּלַחַךְ הַשּׁוֹר אֶת יָרֶךְ הַשֹּׂדֶה וּבִלְקָן בֶּן צְפּוֹר מֶלֶךְ לְמוֹאֵב פָּעַת הַהוּא".
כותב על זה רש"י: "וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמורי - אמר, אלו שני מלכים שהיינו בטוחים עליהם (על ישראל הכוונה) לא עמדו בפניהם, אנו - על אחת כמה וכמה! לפיכך ויגר מואב". אחרי זה כותב רש"י על הפסוק: "ויקץ מואב - קצו בחייהם".

שואל ה"אור החיים" הקדוש, מדוע התורה כותבת: "וירא בלק", היה צריך לכתוב "וישמע בלק בן צפור את כל אשר ישראל לאמורי"? וכי הוא היה נוכח במלחמות ובקרבנות כשלחמו נגד סיחון ונגד עוג? לכן היה צריך לכתוב "וישמע בלק בן צפור"!

עוד שואל ה"אור החיים" הקדוש, מהו שמדגישה התורה את שם אביו: "בלק בן צפור", וכי מה אכפת לנו מהו שם אביו? מה זה מעניין אותנו? וכתוב, להבדיל, בנביאים, שכשכתוב שם הנביא ושם אביו, למשל: ישעיהו בן אמוץ, בא ללמדנו שגם אביו היה נביא, אם כן כשהתורה מזכירה לנו כאן את שמו של בלק, מה רוצה התורה ללמדנו?
ועוד, מה זה שכתוב אחר כך: "ויגר", "ויקץ מפני בני ישראל"?
הנה רש"י אמר על הפסוק: "וירא מואב אל זקני מדין" כך, וז"ל: "והלא מעולם היו שונאים זה את זה! שנאמר (בראשית לו): המכה את מדין בשדה מואב - שבאו מדין על מואב למלחמה!". ומבאר רש"י שכאן אנו למדים דבר שהוא מוסר גדול לתקופה שלנו גם כן, והוא על פי המשל הידוע על שני כלבים שהיו רבים ביניהם, וכל אחד רצה לנשוך את השני, פתאום ראו זאב מתקרב, אמרו אחד לשני אם נמשיך לריב הזאב יאכל את שנינו! הבה נתאחד ונתנפל על הזאב. על זה כותב רש"י, וז"ל: "אלא, מיראתן של ישראל עשו שלום ביניהם". הנה כשיש אויב, לא צריכים להתקוטט בינינו, ולא צריכים להלחם נגד עם ישראל, אדרבה! צריכים להתאחד יותר ויתור כדי להלחם נגד אויבנו.

ואומר ה"אור החיים" הקדוש כך: "וירא בלק בן צפור", צפור היה מין כישוף של עבודה זרה שהיה בלק מסתכל בכישופים האלה ומשתמש בהם, ולכן כתוב שבלק היו יותר גדול מבלעם בכישופים, ולכן היה יודע לומר לבלעם שיקח אותו למקומות שונים שמשם יוכל לקלל את ישראל, שמה ימצא לדעתו מקום יותר מוכשר לקלל את עם ישראל. ואולי בלשון שלנו היום היה לו "לויין" של ריגול, והיה מסתכל באותו לויין של ריגול וידע את כל אשר עשה ישראל לאמורי, וראה את המהלך הפלאי בניסים שנעשו לעם ישראל.

והנה באים עם ישראל ורוצים לעבור דרך אדום, אבל אדום לא מסכים, ואומר לו "פן בחרב אצא לקראתך", אמר להם אדום לישראל, לכם יש את כח הפה אבל לי יש את כח החרב ואצא בחרב נגדכם, וכך יצא אדום. אבל אדום היה פיקח ויצא להלחם אבל לא נלחם בפועל, אלא רק יצא להלחם בהם. עם ישראל נסוג לאחוריו.

קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

בלק - תשנ"ח - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

מתחיל לשנות, מיד "יוחר אף ה'", אמר לו הקב"ה אני כבר כועס עליך שאתה הולך. אז במקום שיגיד שהוא חוזר, המשיך ללכת הלאה עד שבא מלאך של רחמים כמו שאומר רש"י.

אומר ה"אור החיים" הקדוש, שבלעם הרשע מה עשה? כשבאו האנשים הנוספים הנכבדים האלה, אמר להם "אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב" לא אוכל לעשות כלום, "וועתה שבו", ונראה מה שהקב"ה ידבר אתי. מה הוא אמר להם? אתם יודעים למה הקב"ה לא נתן לי ללכת עם הראשונים? ואתם יודעים למה הקב"ה לא יתן לי ללכת אתכם? כי הקב"ה פוחד ממני! פוחד ממני! הרי אם אני אלך לשם אני אקלל אותם, ולכן הקב"ה לא רוצה שאלך אתם ומשאיר אותי פה! אמר לו הקב"ה: רשע בן רשע! בן בנו של לבן הרשע! אתה ככה אומר להם? וכי אתה חושב להטעות את הקב"ה? וכי הקב"ה לא ידע איך אתה מדבר אתם? קום לך אתם!! עכשו אתה אמרת שכביכול הקב"ה פוחד ממך - כלשונך של ה"אור החיים" הקדוש - ואמר להם שה' ירא ממני, אמר לו: רשע! רסן הכלב ביד אדוני!! הרי הכלב - הרסן שלך בידי, בא! ודווקא אתה תלך ותגיד ותברך את עם ישראל בנוכחותו את הדברים האלה, מפני שאמרת את הדברים האלה!

את מהלך ההסברים האלה זה דבר הפלא ופלא, לא אאריך בדברים האלה, רק עוד דבר קטן.

בפעם השלישית כתוב: "יוחר אף בלק אל בלעם ויספוק כפיו, ויאמר בלק אל בלעם לקוב אויבי לקחתך והנה ברכת ברך, ברח לך אל מקומך, אמרתי כבוד אכבדך והנה מנעך ה' מכבודך", אמר לו תלך! ברח לך! מהר תלך! אמר לו בלעם, רגע, הרי באתי אז תן לי כסף, תן לי משה! אמר לו אתה רוצה פיצויים!! אני אבקש ממך פיצויים!! תלך מהר!! אם עוד תתעכב עוד רגע אחד אני אתבע אותך... לך מהר!!

אמר לו בלעם, טוב - לפחות תשלח אתי אנשים שילוו אותי! אמר לו "לכה", ומסביר ה"אור החיים" הקדוש שהכוונה שאמר לו תלך לבד! וכי אשלח לך אנשים שילוו אותך?!

אמר לו בלעם טוב, אלך מעיר לעיר, אמר לו בלק "אל מקומך"!! לא בתוך ארץ מואב, אלא ישר אל מקומך תלך!

מה הכעס של בלק היה? הכעס שלו היה על שאמר בלעם: "מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל", הכעס שלו היה על שאמר: "כנחלים נטיו" - שעם ישראל הם כמו שמואל הנביא יהיו, שהולכים ממקום למקום ומלמדים תורה. אומר לו בלעם: אתה מתחיל להעריך את בני הישיבות!! לומר "מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל"?! אשריהם שלומדים בישיבות!! ואומר ה"אור החיים" הקדוש, מה זה "מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל"? יש אחדים שלומדים שעה ביום או שתיים ביום, וזה "אוהליך" אבל יש בני ישיבות שלומדים כל הזמן! ואמר "אה!! אין על עם ישראל!!" והם "כנחלים נטיו" שהולכים עוד ומלמדים אותם! אמר לו, אתה עוד בא לשבח את אלה הבני תורה!! אמר לו, הרי אם אתה משבח אותם, אין בלק! אין זכר לבלק!! ולכן ספק כפיו והתרגז ועשה ודיבר מה שדיבר.

ה"אור החיים" הקדוש היה בחוץ לארץ וכותב שרדפו אותו ואסרו אותו ולחצו עליו ושלם להם כסף והיה לו צרות ממקום למקום רדפו אותו. והוא מתאר אחר כך שזל כספו ורצו לקחת את נשמתו. וה' הציל אותו ובא לליוורו ושמה התחיל להדפיס את פירושו על התורה "אור החיים" ובא לארץ ישראל והתיישב בארץ הקודש. וכל הזמן השאפה שלו היתה בכל הפירושים שלו היתה על זמן המשיח ועל זמן הגאולה, ואם נספיק נסביר את הפסוק "אראנו ולא עתה אשורנו ואל קרוב לפי פירושו של ה"אור החיים" הקדוש על המשיח.

ארועי י"ז בתמוז

הגמרא אומרת במסכת תענית דף כ"ו שבי"ז בתמוז ארעו לעם ישראל חמשה דברים: "נשתברו הלוחות", שימו לב: "נשתברו הלוחות", המשנה היתה צריכה לומר "שבר משה את הלוחות", מה זה "נשתברו הלוחות"? הכוונה היא שאת הלוחות אי אפשר היה לשבור אותן, כי היו עשויות מסנפירינן, ואם היו שמים את זה על סדן ולוקחים פטיש להכות על חלק מהאבן של הלוחות הברית אז הסדן היה נשבר והפטיש היה מתפוצץ והאבן

האלה!! אם כן מה עונה לו בלעם ומה הוא עוקף את הדברים בצורה כזאת? על זה אומרים רש"י וה"אור החיים" הקדוש ביתר שאת, שאמר להם בלעם: "כאשר דבר ה' אליי" - אם ימליכני ללכת עמכם בני אדם כמותכם פשוטים! אתם לא ראויים שאני אלך אתכם! על זה שאל אותו אלקים את בלעם, מי האנשים ה"פשוטים" האלה שאתה אומר שהם פשוטים ולא ראויים ללכת אתם, וכי אתה אדם "פשוט" ששולחים אליך אנשים פשוטים? על זה אומר לו הקב"ה, אם אתה - לדעתך, חושב שהאנשים האלה "פשוטים" וכי אין זה מכבודך ללכת אתם, אם כן אל תלך! הרי קבלת כמו נבואה של משה רבנו! כששמע כך בלעם, הוא התחיל להתחרט, הרי הוא התכוון ללכת ולקלל, ולקבל כסף! אמר לו בלעם, טוב, אם כך לא אלך, אבל אולי מפה אני אקלל! אמר לו "לא תאור!" אמר לו, רבונו של עולם, אם כן אני אברך אותם פה! אמר לו, לא! לא מעוקצך ולא מדובשך! לא צריכים את הברכה שלך!

מה קרה בפעם השנייה? שולח בלק אנשים יותר חשובים ונכבדים, וכמו שכתוב "ויוסף עוד בלק לשלוח שרים גדולים ונכבדים מאלה", מהו "ויוסף"? וכן מהו "מאלה"? אלא, מה עשה בלק? לקח את הראשונים ואמר אולי אתם משקרים ואתם רמאים, הרי אני נתתי לכם את הכתובת, אמרתי לכם לכו לבלעם, וכמו שכתוב "וישלח מלאכים אל בלעם", אמר להם אתם תלכו ותגידו אנחנו הלכנו ושאלנו אחרי בלעם, ואמרו לנו שלא מכירים כזה שם, אמר להם ושאלו על "בן בעור", אני אומר לכם מי האבא שלו ומה המשפחה שלו גם כן. אמר להם תשאלו גם "פתורה", אמרו לו יש הרבה פתורה. אמר להם תדגישו בשאלתכם: "אשר על הנהר", ומאפה? "ארץ בני עמו". תלכו "לקרוא לו". וכל פרט ואמר להם "ברחל בתך הקטנה" שלא יעשו קונצים! אמר לשרים הקודמים שהלכו אליהם, אתם הכרתם אותי? אם כן, תלכו עם השרים החדשים, וכך החדשים ימצאו יותר מהר את בלעם. ועוד, שישמעו נכון מה שאמר להם בלעם לבוא אתכם שאתם לא אנשים מספיק חשובים. וזהו "ויוסף", ששלח את הראשונים ואת השניים ביחד. בא בלעם ואמר להם "לא אוכל לעבור את פי ה' לעשות קטנה או גדולה", אני לא יכול לעשות שום דבר נגד הקדוש ברוך הוא. הנה הוא עשה עצמו "צדיק גדול"!!

אחרי כן כתוב: "ויבא אלקים אל בלעם ויאמר לו, אם לקרוא לך באו האנשים קום לך אתם, אך את הדבר אשר תדבר אותו תעשה". אמר לו, הנה בפעם שעברה קצצת בדברים שאמרתי לך, שכן אמרתי לך מקודם: "לא תלך עמהם, לא תאור את העם כי ברוך הוא", ומה אתה עשית? "ויוקם בלעם בבוקר, ויאמר אל שרי בלק לכו לארצכם, מאן ה' לתתי להלך עמכם", אמר להם רק את הפרט הזה שהם אינם ראויים שהוא ילך אתם! אבל את ההמשך שאמר לו הקב"ה: "לא תלך עמהם, לא תאור את העם כי ברוך הוא" - את זה לא אמרת! קצצת בדברים שאמרתי לך, והרי זה העיקר! ומתוך דברך משתמע שאני מסכים שתלך, רק שאנשים אלה לא מספיק חשובים בשביל ללכת ולקלל!

אמר לו הקב"ה: "אם לקרוא לך" - אם סתם באו לקרוא לך כדי לעשות לך "מסיבה" אנגית ולגוש אותך בלבד, תלך אתם! בבקשה! אבל אל תעשה כמו שעשית בפעם שעברה שקצצת בדברים, אלא תעשה בדיוק כמו שהוא אמר לך עכשו!

ולכאורה קשה, וכי חס וחלילה הקב"ה חוזר בו? הרי אמר לו מתחילה "לא תלך עמהם! לא תאור את העם! אני לא צריך לא את הקללה ולא את הברכה שלך! אם כן כיצד עתה אומר לו "קום לך אתם"? ואמנם רש"י אמר לו שאם באו לכבודך קום ותלך אתם, אבל הרי סוף סוף גם בפעם הראשונה יכל הקב"ה לומר לו אם לקרוא לך?

אלא, אומר ה"אור החיים" הקדוש, שהכל נבע מתוך רשעותו של בלעם. באמת אמר לו הקב"ה "קום לך אתם" אך את הדבר אשר אומר לך אותו תדבר, אבל אחר כך "ויוקם בלעם בבוקר, ויחבוש את אלתו" הכל עשה בזריזות, "ויילך עם שרי מואב", כבר לא מעניין אותו כלום! אמר "באו נלך"! תגיד שאמר לך הקב"ה שאתה לא יכול לעשות כלום ולא תוכל לא לקלל ולא לברך אלא ממה שהקב"ה ישים דברים בפיו! כלום הוא לא יכל לעשות בלי שה' ציוה! תגיד! אתה כבר לא אומר כלום והולך!! אמר הקב"ה, אתה

קול צופיד

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

בלק - תשנ"ח - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

שהטעם הוא משום שימים אלה הם ימי פורענות. ואומר המגן אברהם שאכל יכול לברך "שהחיינו".

אומר הגאון מוילנא, אני אומר לך מה המקור לזה, שכתוב שם ל"ע אדם מת לו אבא שלו, אומרים לו: מת אבא שלו, קורע בגדיו ואומר ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם – דיין האמת. אומרים לו, אתה יודע? בבגד יוש לאבא שלך הרבה כסף. והוא בן יחיד, ואת כל הכסף תקבל אותו אתה. אה! "ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה". והרי אבא שלו מת ואפילו עדיין לא קברו אותו והוא כבר מברך שהחיינו! הגמרא אומרת את הדין הזה במסכת ברכות, ונפסק להלכה בשולחן ערוך בסימן רכ"ג, הרי לך הוכחה שאכל יכול לברך "שהחיינו", למרות שהיום לא נוהגים בדבר הזה, אבל העיקרון הוא שאכל יכול לברך "שהחיינו". אז אומר הגאון מוילנא שהוא לא יודע מה האיסור בדבר הזה, ולכן אומר הגאון מוילנא שזה "חומרא יתירא היא". בא הטורי זהב ומכניס לנו עוד פחד. אומר הטורי זהב: "נראה לי, שיש להתיר כל יום ויום בין המצרים לברך "שהחיינו" ולא ישאיר את הפרי לאחר תשעה באב. למה? שמא ימות! שמא ימות האדם הזה קודם שיקיים את המצוה. ושמעתי את הסברא הזו מפי רבי יוסף כץ מקראקא ומביא שם על זה כמה הוכחות. לכן אומר הטורי זהב שיברך "שהחיינו!" שמא אחר כך לא יוכל לברך.

בא ה"כתב סופר" ואומר בסימן ק"ג, שלא חוששים משום שמא ימות שיברך בכל יום, אלא מספיק שיברך פעם בשבוע, למשל בשבת יכול לברך שהחיינו, ואז נאמר שמשבת ועד שבת שמא ימות. אז נכנסים לפחד ולכן כל אחד ואחד יברך "שהחיינו".

בא המגן אברהם ומביא בשם האר"י הקדוש שלכאורה בשבת אפשר לברך "שהחיינו" אבל כתוב בכתבי האר"י, וזה כתוב בצורה מפורשת ב"שער הכוונות", שאוסר להגיד "שהחיינו" אפילו בשבת. ואומר הרב "כף החיים" בסעיף קטן ר"ה: "אמנם בשער הכוונות דף פ"ט עמוד ג' כתב שאפילו פרי חדש, לא מביעא בגד חדש לא לובשים בשבת, אלא אפילו פרי חדש אין לאכול בשבת שבבין המצרים, וככה פוסק גם כן הרב חיד"א. ומדוע הוא מכניס "אפילו" פרי חדש? מכיון שיש שברא שאומרת באלהיו רבה, שפרי חדש יכולים לאכול בשבת, אבל בגד חדש אין ללבוש בשבת, למה? משום שבבגד חדש אומרים לו ללבוש בגד אחר. אבל פרי – הוא תענוג לאכילה, שכן כתוב "וקראת לשבת עונג" לכן מדגיש שאפילו על פרי ועונג שבת אין לברך "שהחיינו" בשבת.

ואומר ה"משנה ברורה": "וכיון שכן, יברכו על פרי חדש "שהחיינו". ואומר ה"כף החיים" בשם שער הכוונות שלא לברך על זה "שהחיינו". בליל י"ז בתמוז, אנחנו לא מדברים כרגע על השנה (שנת תשנ"ח) אנחנו עוד נדבר על השנה, אומר המטה אפרים שמוות לאכול כי התנית עדיין לא החלה. ממילא בליל י"ז בתמוז מותר לברך "שהחיינו". והרב חיד"א ב"חיים שאל" אומר, שכבר מליל י"ז בתמוז אין לברך "שהחיינו". ואנחנו עוד נסביר את זה כשנגיע ל"עונג" ונראה את הרעיון מדוע מהלילה כבד. מה יהיה כמו השנה, שאם חס וחלילה עד שבת לא יבוא המשיח ובשבת עצמו זה י"ז בתמוז ואנחנו לא צמים בשבת, ואם זה יהפך ליום טוב כמו שאומרים חז"ל וכמו שכתוב בנביא, שעתידים ימים אלה ליהפך לימים טובים, אז הנה מה טוב, וביום שבת לעשות יום טוב שני שמחות לא, ובדאי יקדימו לנו את זה, כי אקדומי תמיד שמחה מקדימים לנו יותר, וביום חמישי הזה או רביעי כבר יהיה לנו יום טוב. אבל אם חס וחלילה לא, אז דוחים ליום ראשון את התענית.

והשאלה, הרי נקבע שבשבת לא צמים, אם כן האם מותר לברך בשבת "שהחיינו" או לא, שהרי שבת הוא, ועוד לא התחלנו את י"ז בתמוז הרי דחינו אותו (נכון לשנת תשנ"ח)! את כל הצום דחינו אותו ליום ראשון. על כן נברך שהחיינו או שלא נברך שהחיינו? אומר המגן אברהם: "ונראה לי שאם חל י"ז בתמוז ונדחה – לכולי עלמא יברך שהחיינו". הנה לדעתו יכולים להגיד "שהחיינו" בשבת שחל בו י"ז בתמוז. ויש מחלוקת בין הכנה"ג לבין מהר"מ זכות. לדעת מהר"מ זכות יכולים לברך "שהחיינו" ולדעת הכנה"ג אין לברך "שהחיינו". וכתוב בברכי

לא היתה מתפוצצת. אז איך נשתברו? אלא שמשנה רבנו – כשראה שעשו את העגל, אמר, לא ראויים עם ישראל לקבל את זה ואני רוצה שהלוחות יישברו, וזרק אותן ונשתברו לבדן. עשה את זה משה רבנו בשביל שאחר כך יטען לפני הקב"ה, רבנו של עולם מה אתה רוצה מהם? אין להם תורה, עוד לא קיבלו את התורה.

"ובוטל התמיד" – הקרבן תמיד. "והובקעה העיר" – חורבן בית שני לדעת הרמב"ם. "ושרף אפוסטמוס את התורה" – בבית שני. "והעמיד צלם בהיכל" – יש שני פירושים, אם אפוסטמוס העמיד צלם בהיכל, או שזה חוזר על מנשה מלך ישראל שהעמיד צלם בהיכל. בכל אופן ארעו חמישה דברים קשים לעם ישראל.

ועל כן ב"ז בתמוז זה צום. ולא רק צום, אלא כתוב, הפסוק אומר: "כל רודפיה השיגוה בין המצרים" וכתוב במדרש: "בין המצרים – בימים של צרות, ביומא דעקא, היינו מ"ז בתמוז ועד תשעה באב זה ימים של צרות. ויש כמה דינים מיוחדים לימים האלה, ולא נזכיר את כולם כי אנחנו לא רוצים לדבר על כל הימים כולם מפני שאולי המשיח יגיע ואנחנו לא רוצים סתם לדבר, אבל נאמר בקצרה.

שלא לצום שלושה שבועות

בשולחן ערוך בסימן תקנ"א סעיף ט' אומר, שיש אנשים שצמים כל יום מ"ז בתמוז ועד תשעה באב, צמים כל היום ואוכלים בלילה. ואומר הברכי יוסף שכיום לא כדאי לצום כל היום אפילו שאוכל בלילה כי אחר כך לא יוכל לקיים את כל המצוות כדבעי.

אכילת בשר בשלושת השבועות

וכתוב עוד, שיש אנשים שלא אוכלים בשר מ"ז בתמוז ועד תשעה באב. וכן יש מחמירים בתספורת מ"ז בתמוז ועד תשעה באב. וכן בנישואין – אומר ה"בן איש חי" שלא טוב להתחתן מ"ז בתמוז ועד תשעה באב. ואומר הב"ח שאם אדם מתחתן בימים האלה בין י"ז בתמוז לבין תשעה באב, כאילו מזלזל בכבודה של ירושלים.

יקודים, שירים, תיקון חצות

יקודים ומחולות – לשמוע שירים ברדיו, שירי קודש – אסור. תיקון חצות – מהצהריים והלאה אומרים תיקון חצות של "תיקון רחל". ויש עוד הרבה דברים, אנחנו נאמר, נבאר עכשו קטע אחד והלכה אחת.

"שהחיינו, בבין המצרים ובשבת י"ז בתמוז

כתוב בשולחן ערוך בסימן תקנ"א סעיף י"ז: "טוב להזהר מלומר שהחיינו בין המצרים על פרי או על מלבוש, אבל על פדיון הבן וכן ברית מילה לא יחמץ המצוה". לא אומרים שהחיינו בבין המצרים על פרי או על מלבוש. מה פירוש לא אומרים "שהחיינו"? אז תאכל את הפרי בלי שתברך "שהחיינו"? זה הכוונה? או הכוונה שלא אומרים "שהחיינו" הכוונה שלא לאכול פרי ולא לברך "שהחיינו" ובגלל "שהחיינו" אל תאכל את הפרי? וגם הזכיר פרי ומלבוש, מה ההבדל בין פרי למלבוש? תכף נראה שיש הבדל בין פרי למלבוש למאן דאמר.

למה לא מברכים שהחיינו בבין המצרים בין על פרי ובין על מלבוש? אומר המגן אברהם, שהטעם שלא אומרים "שהחיינו" הוא: "וטעם האיסור נראה לי, כיון שהזמן הזה הוא זמן פורענות אין לברך שהחיינו בזמן הזה". אתה אומר "שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה", והרי זמן זה הוא זמן פורענות, אלה ימי בין המצרים ימים אלה! אבל אין הטעם משום אבלות, דהא לא מצינו שאכל אסור לברך "שהחיינו" יש עדות שדוקא האבלים מביאים "שהחיינו", לברך בתוך השבעה ובתוך השלושים ובתוך השנה דוקא שיברכו "שהחיינו", אם כן למה אתה אומר שבבין המצרים אסור לברך שהחיינו? אלא, שזה משום שהימים האלה הם ימי פורענות. והנה, בספר חסידים בסימן תת"מ כתוב בפירוש שלא לומר "שהחיינו" בימים האלה מפני שהימים האלה הם ימי פורענות!

ולשם מה אני מדגיש את הדברים האלה? יש הרבה מפרשים שאומרים

קול צופיד

מִן הָרִאשׁוֹן לַצִּיּוֹן הָרֶה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

בלק - תשנ"ח - מאת מִן הָרִאשׁוֹן לַצִּיּוֹן הָרֶה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לֵקִי זְצוּק"ל

מתחילה מהלילה – אבל מותר לך לאכול. ויש להבין איזה מין סוג זה שהתענית מתחילה אבל מותר לי לאכול! אם אתה ישן – כבר התחלת את התענית.

על כן לפי הפשט, אם אדם רוצה לאכול בבוקר לפני עמוד השחר – מותר לו לאכול, מותר לו לשתות, רק יעשה תנאי אפילו במחשבה: "אני לא מקבל את התענית עד עמוד השחר לפני השינה". ויאמר את זה קודם השינה, ואז יכול לקום ולאכול ולשתות.

אומר הרמ"א שלשתיה לא צריך תנאי, אבל המשנה ברורה והכף החיים כולם חלקו עליו ואמרו שבשתייה טוב להתנות.

לפי הזוהר הקדוש תנאי מועיל לשתיה ותנאי לא מועיל לאכילה. "לא תאכלו על הדם" זה חמור מאוד. בליל שבועות שאדם לא ישן כלל, הוא יכול לאכול עד עמוד השחר, וכן בהושענא רבה אדם לא ישן – יכול לאכול עד עמוד השחר, אבל אם אדם ישן – לא יכול לעשות תנאים.

ובכדי שנדע איך מתחיל התענית מהלילה, הנה כתוב במסכת שבת וכתוב בשולחן ערוך סימן תקס"ה סעיף ג', כתוב כך: "בארבע צומות גם היחיד אומרו בכל תפילותיו, דאפילו יאחזו ויאכל, שפיר למימר "עננו" ביום צום התענית הזה כיון שתקנו חכמים להתענות בו. הגה – ונהגו בכל הצומות שלא לאומרו כי אם במנחה בלבד שליח ציבור שאומרו שחרית כשמתפלל בקול רם".

קודם כל נסביר את הרמ"א ואחר כך נסביר את הסברות האחרות. הרמ"א אומר, וכך נוהגים אלה שפוסקים כדעת הרמ"א, שבלילה לא אומרים את ה"עננו" ובבוקר בשחרית לא אומרים "עננו" המתפללים ורק החזן אומר "עננו" בחזרה, ובמנחה אומרים כולם "עננו". ככה נוהגים מי שסבורים כדעת הרמ"א.

"עננו" האם מתחילים מליל הצום?

אבל אומר הר"י ואומר הרא"ש – שימו לב, אדם בליל מוצאי שבת מתפלל ערבית, עוד יאכל סעודה רביעית, יאמר "עננו" אלקינו ביום צום התענית הזה" בערבית, והרי אתה עוד תאכל! מה אתה אומר "עננו"? בשחרית אומר "עננו" והחזן בחזרה אומר "עננו", במנחה היחיד אומר "עננו" והחזן חוזר ואומר "עננו". כלומר, בכל תפילותיו.

אנחנו לא עושים כך, וגם אלה שפוסקים כדעת השולחן ערוך שאומרים בבוקר, אנחנו אומרים בבוקר בעמידה "עננו" אבל בלילה אנחנו לא אומרים "עננו".

וכתוב שהר"י, הרא"ש והטור – לדעתם אפילו יחיד שמקבל על עצמו תענית אומר "עננו" בערבית שחרית ומנחה. אבל כותב הר"ן שלא מתפללים בערבית "עננו", כי איך אתה אוכל ואומר "עננו", איך אתה אומר "עננו" ואחר כך תאכל! אלא שהרמב"ם והר"ן יישבו קושיית הר"י. הוא אומר, שבתענית הוא כבר מתחיל את הצום עכשיו באופן שמחר תצום.

אבל למעשה כותב ה"כף החיים" שנוון הוא שבארבע צומות אומר היחיד "עננו" בכל תפילותיו, דהיינו גם בערבית, וככה כותב גם המשנה ברורה לפרש את דברי השולחן ערוך, אבל אנחנו בני ספרד – רק בתשעה באב בלילה אומרים "עננו" אבל בשאר צומות לא אומרים בלילה "עננו", מפני שיש מחלוקת של הר"י ולכן לא אומרים "עננו" ורק בשחרית בין בלחש ובין בקול רם.

למעשה – אלה שנוהגים כדעת השולחן ערוך מתחילים לומר בבוקר "עננו", ואומרים בחזרה של השליח ציבור, ובמנחה גם היחידים וגם השליח ציבור אומרים "עננו".

מנהג להעמיד שניים אצל השליח ציבור בסליחות

כתוב בשולחן ערוך [על כל מה שכתוב בשולחן ערוך צריכים לקיים את זה]: "בתענית ציבור, כמו תענית של י"ז בתמוז, הרי אומרים סליחות, יעמדו שניים אצל שליח ציבור, מזה אחד ומזה אחד שיאמרו עמו סליחות. אנחנו רק במגילת אסתר עושים את זה, מעמידים אחד פה ואחד פה כמו שעשה משה רבנו שהעמיד שנים מזה ומזה כשעמד להלחם נגד עמלק, את אהרן ואת חור, אבל כאן כתוב שגם בשליח ציבור עומדים אחד מזה ואחד מזה.

יוסף "ודעתי נוטה כמותו". וכתבו שהכוונה "כמותו" היא, כמו מהר"ם זכות שיכולים לברך "שהחיינו". וכתבו לו להחיד"א איך אתה אומר ככה? וכתב להם תשובה ב"חיים שאל" שנפלה טעות דפוס ולא היתה כוונתו "כמותו" כמהר"ם זכות, אלא "כמותו" זה כדעת הכנה"ג שכבר מליל שבת אף על פי שלא צמים כבר לא אומרים "שהחיינו".

בשדי מחד הביא דבר מאוד מעניין בשם זכור לאברהם. הביא בשדי חמד ואומר בעניין הדיון האם לומר בשבת זו ("ז' בתמוז שנת תשנ"ח) "שהחיינו" או שלא יגידו "שהחיינו" בשבת זו: "וראיני להרב זכור לאברהם שאומר שבשבת שחל בו י"ז בתמוז ונדחה (הצום) לכולי עלמא לא יגידו "שהחיינו". אף על פי שאומרים שהחיינו בשבתות אחרות, אבל בשבת זו זה יותר חמור. אבל כבר אמרנו שכיון שאנחנו פוסקים כדעת האר"י בשער הכוונות – אין לומר "שהחיינו".

יותר מזה. מרן בשולחן ערוך לא אמר שבת או לא שבת, אלא אמר "טוב להזהר מלומר "שהחיינו" בבין המצרים על פרי ועל מלבוש", וסתם משבת ומימות החול. בכל אופן, אם אדם לא יכול להתאפק ורוצה לברך "שהחיינו" יכול לסמוך על דעת המשנה ברורה ועל דעת המגן אברם ועל דעת הגאון מוילנא ויברך בשבת. אבל הסומכים על דעת האר"י הקדוש, וככה מנהגנו ומנהג אבותינו ומנהג אבות אבותינו – שלא אומרים "שהחיינו" בכלל. פעם המהרש"י לקח פרי, ויש על זה שני דעות איך היה. יש מי שאומר שלקח פרי וברך "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם בורא פרי העץ", לקח תאנה למשל ורוצה לאכול אותה. אמרו לו: "פרי חדש!! שהחיינו!!". אז במקום אחד כותב בנו שהוא אכל את זה בלי "שהחיינו". ובמקום אחר כתוב שברך "שהחיינו" ואכל בבין המצרים. והחיד"א הסביר, מובא בשערי תשובה, שזה נכון, שאם אדם לקח פרי חדש והתחיל וברך "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם בורא פרי העץ" – זו תהיה ברכה לבטלה, וכי לא יאכל את זה? שמא נאמר שיאכל ולא יברך "שהחיינו" אז יש בזה מחלוקת אם זה רשות או חובה, אבל לכל הדעות אם כבר אחד לקח את הפרי וברך "בורא פרי העץ" יש לו לברך "שהחיינו", על כן יברך "שהחיינו". אבל אין זאת אומרת שלכתחילה אדם יכול לקחת פרי ולברך את הברכה ויאמר כיון שברכתי אברך גם את ברכת "שהחיינו".

יום שבת בבוקר (שחל בו י"ז בתמוז – בשנת תשנ"ח).

ביום שבת בבוקר כותב מרן בסימן תק"ן סעיף ד': "בשבת קודם לצום מכריז שליח ציבור "הצום ביום פלוני אלמוני" חוץ מתשעה באב ויום הכיפורים וצום פורים, וסימנך "אכ"ף עליו פיהו". הגה – מנהג האשכנזים שלא להכריז על שום אחד מהם.

אנחנו בים שבת הזו בלי נדר, אם המשיח לא יבוא עד אז, אחרי קריאת ספר תורה אנחנו אומרים: "אחינו בית ישראל שמעו, צום הרביעי יחול ביום שבת ונדחה ליום ראשון". ויש חלק מהאשכנזים שלא עושים את זה, לא מכריזים. אבל טוב – לא יגידו "אחינו בית ישראל שמעו" – אבל טוב להכריז ולומר רבותי! מחר תענית דחוי בלי הנוסח אפילו, בכדי שאנשים לא ישכחו, שמא ישכחו ויאכלו.

הלכות שקודם התענית

במוצאי שבת קודש, אדם יעשה חשבון ויאמר אני הולך לישון, ואני רוצה מחר בבוקר לקום מוקדם לפני עמוד השחר, שעמוד השחר לפי החשבון בירושלים האופק בירושלים זה 03:50 בערך, והוא יקום לפני 03:50 ורוצה לאכול או לשתות. אז שידע לו שיש שלוש דעות של גדולי עולם. יש את הראב"ד, יש את הר"י, יש את הרמב"ם ויש את השולחן ערוך. אומר הראב"ד: אם היה אוכל כל הלילה, יאכל עד הבוקר. ואם היה אוכל ובאמצע האוכל ישן, יכול לאכול עד הבוקר.

אומר הר"י שצריך שני תנאים: שגמר סעודתו וישן שינת קבע. אבל אם אדם באמצע האוכל ישן ולא גמר סעודתו – יכול לאכול. אומר הרמב"ם: הקובע שינת קבע, אם אדם אכל – אתה ישנת שינת קבע – כבר לא יכול לאכול.

אומר הגאון סברא נפלאה בשם הר"ן, מיד נראה את זה, שהתענית כבר

קול צופיך

מִן הָרֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מֵרֵדְכִי אֵלֵיהוּ זְצוּק"ל

בלק - תשנ"ח - מאת מִן הָרֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג מֵרֵדְכִי אֵלֵיהוּ זְצוּק"ל

צריך את הברכה שלי! לכן לא מברכים אותו. אבל לפירוש ש"ואני אברכם" הוא שעם ישראל יתברכו על ידי הכהנים, אם כן הכהן שברך אותנו לא נברך אותו! לכן "גם ברוך יהיה", גם אנחנו נברך אותו את הברכה הזו. במנחה תקנו חז"ל שאין נשיאת כפיים. למה? היינו פעם בצרפת וראינו שבצהריים שותים בקבוק שלם של יין, כמו שיש שותים קוקה קולה או סודה, הם שותים יין. וגם היהודים וגם הלא יהודים. ואם זה אחר הצהריים, אוכלים וגם שותים יין. אז אם ישתי יין – יעלה הכהן שתוי? איך אפשר? לכן אמרו חכמים שבמנחה לא עולים.

אבל אם זה תענית ציבור שכולם צמים ולא חוששים לשכרות, אומרים לכל הכהנים שיעלו. ולכאורה, אם כך הם פני הדברים למה לא יעלו הכהנים במנחה של יום הכיפורים, והרי מן פסק בשולחן ערוך שבמנחה של יום הכיפורים לא עולים! ורק אם עלה הכהן במנחה של יום כיפורים לא מורידים אותו ואומרים לו לברך, אבל לכתחילה לא עולים.

היה פעם מקרה במנחה במקום של תלמידי חכמים, והיה שם כהן חכם שעלה לדוכן במנחה, והיו שם כעשרה כהנים, מה יעשו השאר? הרי אמרנו שאם כבר עלה לא מורידים אותו, ואלה הכהנים למטה הכהנים, אם לא יעלו יאמרו להם שהם לא צמו ביום הכיפורים שהרי הוא עלה והם לא עלו, ושמן תאמר שיצאו החוצה, למה? שיעלו! וזה היה כבר באמצע החוצה. אז שאלו את הרבנים ברמז, ואחד הרבנים אמר להם שיצאו החוצה. אחד עם הארץ שהיה שם אמר לו לכהן שעלה: "תרחק!" והוא מסכן חשב שהרבנים אמרו לעשות כן וירד, וכבר נפתרה הבעיה. אבל מהדין כיון שעלה – עלה, ויכול לברך.

למה במנחה ביום הכיפורים לא תנקו נשיאת כפיים? מכיון שבמנחה של יום הכיפורים מתפללים מוקדם, הרי תמיד במנחה רגילה מתפללים חצי שעה או ארבעים דקות לפני השקיעה, וזה כבר סמוך לשקיעה בתענית- אז יכולים לעלות לדוכן.

ואומר הרב "בן איש חי" בספרו "רב פעלים" חלק ד' ולא נהגנו אנחנו לעלות לכהנים רק סמוך לשקיעה, ועכשו אנשים מתפללים מוקדם, מתפללים מנחה קטנה בפלג המנחה, לכן אם נהגו לעלות – שיעלו. אבל לא לפני כן. לכן אם מתפללים עד שעה ורבע לפני השקיעה – מותר להם לכהנים לעלות לדוכן.

אומר הרמ"א: "ובגלילות הללו אין נוהגים בנשיאות כפיים, רק במוסף של יום טוב, וכבר נתבאר שבנשיאות כפיים של חוץ לארץ האשכנזים לא עולים". ובארץ רובם עולים.

מה יעשו בתענית? לכאורה כמו שכתוב בשולחן ערוך, שאם זה סמוך למנחה קטנה – תעלו! ואם רוצים להחמיר: אדרבה – חצי שעה או 40 דקות לפני השקיעה שיעלו!

בא החזון איש ואמר שבמנחה גדולה יכולים לעלות אם זה תענית ציבור, שכן לא כתוב בשולחן ערוך מנחה גדולה או מנחה קטנה, אלא המפרשים האחרונים על השולחן ערוך אמרו כן. לכן לדעתו יכולים לעלו. ולא כולם מקבלים את הסברא של החזון איש. אבל עצם העניין שעולים במנחה – ממשיכים לעלות.

הזכרנו ואמרנו שתענית הזה של י"ז בתמוז הוא דחוי ויש בו הרבה נפקא מינה להלכה אם זה בזמנו או דחוי. אבל אדם לא יסמוך על עצמו ולא ימצא "קולות", אלא הוא – שהקב"ה יתן לו בריאות ויוכל לצום כדבעי. ויותר טוב אנחנו נתפלל להקב"ה שיהפוך אותו ליום טוב, לששון ולשמחה, והאמת והשלום אהבו.

זמני הגעת המשיח בעיני בלעם ועל פי האמת

אמרנו שזכיר עוד קטע של ה"אור החיים" הקדוש על הפסוק: "אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב, דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל ומחץ פאתי מואב וקרקר כל בני שת" ואחר כך כתוב: "וישראל עושה חיל". הפחד של בלק היה: "כלחוד השור את ירק השדה" – אתה, בלק, ראית בכח הכישוף שלך ובחזיון בכוכבים שלך שאסור להלחם עם מואב, אבל להצר להם ולהזיק להם – אפשר. אז מה פחדת? הרי מלך מואב, בלק אמר איך יצירו לי, הם יסגרו לי את הכבישים! וזהו "בסביבותינו כלחוד השור את ירק

וכותב המגן אברהם ואומר הכף החיים ואומר המשנה ברורה, שלא נוהגים בזה, למה? כי מקודם לא היה לאנשים סידורים, ואם היה להם סידורים לא היה בסידורים כתוב את הסליחות שאומר השליח ציבור. היה הסליחות האלה נמצאים בספר של הארבע תעניות. היום – בתוך כל סידור וסידור יש בו את הסליחות האלה. וכל אחד ואחד אומר עם החזן, וכשהחזן אומר, כולם אומרים אותו ביחד, אז כאילו כבר לא שניים עומדים אותו אלא יותר משניים עומדים אותו. ועל כן אין צורך לעמוד אותו שניים.

מי שלא צם לא יעמוד ש"צ ולא יעלה לתורה

אבל כתוב שני דינים בשולחן ערוך. בתענית ציבור – שליח ציבור שלא מתענה לא יתפלל, ויש מי שאומר שאין עומד לקרוא בתורה בתענית ציבור מי שלא מתענה, ואם הכהן לא מתענה – יצא הכהן מבית הכנסת, ועומד ישראל לקרוא במקומו שהוא מתענה.

אין כהן – אין רק כהן אחד והוא לא צם, או שיש ישראל ולא צם, "בכבוד, תעלה!", אומר הטורי זהב שלא יעלה, ואם עלה – הברכה לבטלה. כל העליה הזאת היא "יוחל" וקריאת "יוחל" היא בשביל התענית, אם אין תענית – אין "יוחל", מה אתה עולה.

אומר המגן אברהם שאם זה היה בבוקר של יום שני או של יום חמישי, הרי בלאו הכי קוראים בתורה מה אכפת לך אם קוראים בתורה בפרשת בלק או שקוראים בפרשת "יוחל", תעלה! ואם לא – ביום חול רגיל – לא יעלה. אומר מִן הָרֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג בסימן קל"ה שאפילו קראו לו לעלות לא יעלה, ואם הוא כהן – יצא החוצה קודם לכן. וזה כמו שאומר מִן הָרֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג. ימצא לו כל מיני תירוצים, ויאמר לגבאי שלא יקרא לו.

ועל כן צריכים הגבאים לומר ביום חול "בכבוד תעלה" מה אכפת לי שיעלה. מה הבעיה? יגיד לו מי שברך, שיגיד מי שברך, וגם ינדב לבית הכנסת ומן השמים יתנו לו יותר, וכל המוסיפים יוסיפו לו יותר, אבל אם הוא לא צם איך הוא יעלה לדעת הטורי זהב שזה ברכה לבטלה? וגם אומר מִן הָרֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג.

אומר המגן אברהם שאפשר שיעלה, ואומר הבית חדש אפשר שיעלה, אבל אומר הטורי זהב שזה ברכה לבטלה! לא! הברכה שמברך היא לכבוד הציבור ולא לכבודו שהוא עלה.

על כן אדם שיודע שהוא לא צם, ירמוז לחזן או לגבאי שלא יעלה אותו לתורה. ואם קראו לו כבר לעלות לתורה – זה מחלוקת אם יעלה או לא יעלה, ואם זה בושה גדולה בשבילו – יעלה, למשל, אדם צעיר שבמקרה באותו יום לא הרגיש טוב, ואנחנו עוד נגיע לדין זה שאם אדם לא מרגיש טוב ביום י"ז בתמוז שזה לא כמו תשעה באב ויום הכיפורים, לכן אם לא מרגיש טוב – תאכל, ואותו דבר אשה בהריון – אם לא מרגישה טוב – תאכל, מעוברת – תאכל, אשה עייפה או חלשה – תאכל, היא לא צריכה לחכות עד שתתמוטט כמו בתשעה באב ויום הכיפורים, אלא לפני שתתמוטט – תאכל. ואם הבחור הצעיר הזה, מסכן, מרגיש לא טוב ואכל, שאל רב ואכל. בא במנחה להתפלל, וכולם מכירים אותו שכבד שנה הוא צם בכל התעניות, ואמרו לו "בכבוד" תעלה, עכשו מה יעשה? יגיד להם שהוא התמוטט, שהוא לא הרגיש טוב, תצא לו מזה בושה וחרפה, הרי אם לא הרגיש טוב אחר כך לא יוכל להתחתן ומי יודע מה יגידו עליו! אז בגלל הבושה ושהוא ככה, יכול בדיעבד לסמוך על ה"ב"ח ויעלה. אבל לכתחילה יעשה וימצא את כל הדרכים ואת כל המאמצים כדי שלא יעלה.

בעניין נשיאת כפיים

כתוב: "כל תענית ציבור יש בו נשיאת כפיים במנחה חוץ מיום הכיפורים". מהדין היו צריכים הכהנים בכל פעם שיש חזרה לעלות לדוכן, הם יתברכו וגם יברכו אותנו. שתי דברים. יש מנהגים שכשהכהנים יורדים אומרים להם "חזק וברוך". ויש מקומות שכשהכהנים יורדים – לא עושים להם כלום, לא מדברים אתם אפילו, בקושי מסמנים להם "חזק וברוך". שני המנהגים האלה יש להם יסוד. כתוב "ואני אברכם" – פירוש אחד הוא שיברך את עם ישראל שיתברכו דרך הכהנים. ופירוש שני הוא "ואני אברכם" – לכהנים. אז אם הפירוש הוא "ואני אברכם" שיברך את עם ישראל דרך הכהנים, בשביל מה להגיד להם "חזק וברוך", ה' מברך אותו ואת עם ישראל והוא לא

קול צופיך

מרת מרתון לציון הרב"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

בלק - תשנ"ח - מאת מרתון הרב"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

הצרת לישראל – לא. ואז כתוב "עדי אובד וישראל עושה חיל", יהי רצון שיהיה בעגלא ובזמן קרוב ואמרו אמן.
יהי רצון שזכותו של האור החיים הקדוש תגן עליכם עלינו ועל כל כלל עם ישראל וכמו שהוא ציפה לגאולה וכתב כמה פעמים רמזים לגאולה ולא ראה, יהי רצון שאנחנו נראה, ויהי רצון שעליו יתקיים "יחינו מתוך ונבלתי יקומו" שגם הוא יקום ויחיה ויראה את הגאולה, בעגלא ובזמן קרוב ואמרו אמן.

פינת השואלים:

ערב טוב כבוד מורנו ורבנו. ערב טוב קהל קדוש ונכבד. היות וישנן שאלות שבדרך כלל נשאלות על ידי הרכיזים של נקודת הצפייה, הערב בעזרת ה' אני אגיש את השאלות ואשמש שליח כדי שהתשובות יגיעו לכולם כאחד.
השאלה הראשונה היא: האם אפשר ומותר להניח את מסך הצפייה על גבי פרוכת הקודש באופן שבזמן השיעור יצפו בו על גבי המסך ואחר כך יקפלו אותו.
שאלה שניה: האם אפשר לקנות את ציוד הצפייה לשיעור מכספי מעשר?

מרתון הרב"ג זצוק"ל

בדרך כלל, בכל היכל המנהג כמעט של רוב העדות, לשים כמעט שלוש מחיצות. דהיינו, פרוכת פנימית, דלת של ההיכל, ופרוכת חיצונית. יש עדות, גם בעדות ספרד, שלא עושים פרוכת חיצונית אלא עושים רק פרוכת פנימית והדלתות, כמו בכותל המערבי שיש כמה היכלות כאלה שארון הקודש הוא באופן שהוא בלי פרוכת חיצונית. ויש עדות שעושים דלת להיכל ופרוכת חיצונית ולא עושים פרוכת פנימית. אבל שתי מחיצות – כמעט לכולם יש. ואף על פי כן שיש שלוש מחיצות, לא מכובד לשים מסך או וילון על הפרוכת אף על פי שזה לצורך דברי תורה, אף על פי שאנחנו משתדלים לא להכניס דברים משלנו אלא מה שכתוב רק שאנחנו מסבירים את זה כי כיד ה' הטובה עלינו כמו שה' נתן לנו כח להסביר את זה, ולפעמים אנחנו מוסיפים והכל דברי תורה, ואף על פי כן התורה שאנחנו לומדים אותה ואומרים אותה כנגד ההיכל וספר התורה אינו שווה. ועל כן לשים את זה על הפרוכת אסור.
אבל אם אין להם מקום אחר – יכולים לעשות במרחק מהפרוכת מסילה והמסילה הזאת יהיה בה וילון וימשכו את הוילון, והוילון הזה יכסה את הפרוכת ועל הוילון הזה שהוא עשה מחיצה בין הבית הכנסת לבין ההיכל, על הוילון הזה שיש בו מחיצה אפשר לעשות את המסך ואת הוילון בכדי להסתכל ולראות.

מי שרוצה לדעת בדיוק איך עושים את זה, יש למטה בבית הכנסת בקומה הראשונה למטה, לפעמים אוכלים בבית הכנסת, אז יש את המסילה המיוחדת שהיא כעין פרוכת וכעין וילון וחוצץ על כל הארון.
ועל כן סיכומי של דבר, לקחת על הפרוכת – לא, ואם יעשו וילון עם מסילה מחוץ לפרוכת כעין חציצה – מותר. ועדיף שיהיה בצד אחר.

בנוגע לכספי מעשר

כמה פעמים בקשו מאתנו שאולי אנשים רוצים להשתתף בהוצאות של הלוויין, ואמרנו להם רבותי, תורה מה אני בחינם – אף וילון בחינם. אתם תדאגו לעצמכם.

יש אנשים שברוך ה' תורמים ויש מי שעוזר ומסייע, אבל אדם מכספי מעשר שלו צריך להוציא את זה לצדקה. אבל אם אדם נמצא באזור מסוים שרוצים לשמוע דברי תורה ביום שני בערב, ואין להם אפשרות לקנות מכספם רק מכספי מעשר, אז אם הם – כשהפרישו כספי מעשר מלכתחילה – אמרו, שאנחנו מפרישים מעשר גם בשביל הוצאות כאלה, הנה מה טוב, ואם לא – מהיום והלאה, כשיפרישו מעשר יגידו, שאנחנו מפרישים מעשר על דעת הספר "בית דין של שלמה", ושם כתוב בספר "בית דין של שלמה" שאדם יכול להוציא מכספי מעשר בשביל לימוד תורה שלו או לימוד תורה של בנו. אז אין לך דבר גדול מלימוד תורה שלו.

בגמרא כתוב שפעם היו אב ובן, ולאב היה קצת כסף, ובא ושאל את הרבנים שיש לו קצת כסף – האם ילמד תורה בעצמו או שישלח את בנו ללמוד תורה? אמרו לו שבנו ילמד, למה? בנך לא חייב ללמד אותך תורה, אבל אתה חייב ללמד אותו תורה כמו שכתוב "ולמדתם אותם את בניכם לדבר בס". אתה חייב ללמד אותו, אתה חייב לתת מכספך כדי ללמד אותו תורה. וכך

השדה". ואמר, גם את זה אני לא רוצה שישגרו לי, גם את זה אני לא מסכים שיעשו לי את הדברים האלה. אם אני אתן להם שישגרו לי את הצירים האלה, אחר כך ישלטו עליי? אני לא מסכים לדבר הזה.

בא בלעם ואומר לו: "שומע אמרי אל ויודע דעת עליון", אומר בלעם על עצמו, והגמרא אמרה אפילו דעת בהמתו לא ידע! הבהמה שלו היתה יותר טובה ממנו! הוא אומר "ידעת עליון"? איך הוא יכול לדעת דעת עליון? אומרים חז"ל שהיה יודע לכוון את הזמן שהקב"ה כועס על עם ישראל. ועל זה אומר: "עמי זכור מה יעץ בלק ובלעם לעשות", והקב"ה לא כעס על עם ישראל למרות שהיה מקום לכעוס. אומר בלעם, מה אני אעשה? הקב"ה לא כועס עליהם.

התחיל להסתכל, אמר, אני רוצה לראות מתי תבוא הגאולה לעם ישראל. בלעם עכשו אומר אני רואה שעכשו זה הסוף שלי, לכן אמר מתי תבוא הגאולה לעם ישראל? הוא רואה שהגאולה עוד הרבה זמן, ועוד הפעם הסתכל וראה שהגאולה קרובה מאוד, אמר, מה זה? אומר ה"אור החיים" הקדוש: "כפל הדברים אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב דרך כוכב מיעקב, ואחר כך כותב "וקם שבט מ"אשר", מה הכפילות הזאת? אומר על זה, שבלעם לא ידע אבל אנחנו יודעים. יש "בעתה" ויש "אחישנה". יש זמן שהמשיח יבוא בעתו, זה "אראנו ולא עתה" וזה הרבה זמן. אדם לא ידע מתי הגאולה, מתי ה"בעתה" אבל אם עם ישראל "אשורנו" – אם הולכים בדרך ישרה, אז הוא אומר אני לא יודע כמה קרוב זה אם שעה או שעתיים, ככה אומר בלעם, שהנביא אומר "פתאום" יבוא המשיח, "פתאום" תבוא הישועה. מה זה "פתאום"? לא פתאום שלנו אלא פתאום שהקב"ה אומר פתאום.

ואיך יהיה? "דרך כוכב מיעקב" יבוא המשיח מהשמים. אם עם ישראל לא ראויים וזה "בעתה" אז המשיח "קם שבט מ"אשר" – עני רוכב על חמור, עד שיבוא, עד שיגיע החמור, ועד שילך ועד שיבוא – הרבה זמן. אבל אם עם ישראל ראויים – יש מטוסים היום שטסים מהר מהר, וזה כמו כוכב, שכוכב טס יותר מהר מאשר המטוסים, ואז יבוא המשיח מהר כמו כוכב במהירות עצומה!

כשרואה את זה בלעם אומר, אני לא יודע, זה יכול להיות מהר וזה יכול להיות אחרי זה הרבה זמן, או קרוב, ואי אפשר לדעת מה הזמן. אומר ה"אור החיים" הקדוש, באמת אתה לא יודע, אבל אנחנו במעשים שלנו, במצוות שלנו, בתפילות שלנו – "אשורנו" – אנחנו יכולים לקרב את הגאולה מהר! אנחנו יכולים לזרז את הגאולה על ידי לימוד תורה וקיום מצוות אנחנו יכולים לקרב את הגאולה.

וכשאנחנו נקרב את הגאולה יש לנו שני דברים, קודם כל "וישראל עושה חיל" – אנחנו למעלה. וכישראל מנצחים – כל אומות העולם באים "והיו מלכים" אומניק ושרותיהם מניקות, אפים ארץ ישתחוו לך ועפר רגליך ילחכו", כבר כולם יבואו וילחכו לנו, במקום שאנחנו צריכים ללכת אליהם ולדבר אתם ויזמינו אותנו לארוחה או לא יזמינו אותנו לארוחה – הם אלה שצריכים לבוא ולבקש מאתנו.

אחרי זה רואה את עמלק, ועמלק זה מאז ומתמיד הוא מרדן על עם ישראל. אדם – אומר לו משה רבנו לאדום, כה אמר אחיך ישראל, מה זה פתאום "אחיך ישראל"? מה זה "אחיך"? אדם שאומר לחברו אני "אחיך" זה סימן שהוא רוצה ממנו משהו אז אומר לו "אני אחיך". אומר לו משה לאדום, תדע לך, אתה משבט אדום ועשו אבל אנחנו מיעקב. אנחנו אחים. גלות מצרים: ועבדו וענו אותם, חל על שנינו. "כה אמר אחיך ישראל". את הגלות אנחנו סבלנו! עכשו תלך לעבוד. אומר אדם, עכשו את הגלות קבלת, אכלת אותה, תלך ותסבול אותה אתה! עכשו אני לא אעזור לך. אומרים לו, כעת כבר לא תעזור לו! אז כתוב "ויאמר" – ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אובד", התכונה שאחריתם של אדם היא כמו שכתוב "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה" כל אלה מזרע אדום שבעולם, כל אלה מזרע עמלק שבעולם – יביאו אותם וישימו אותם בהר אדום ושמה יעשו איזה מכלאה גדולה וידונו כל אחד ואחד, וישפטו כל אחד ואחד. לא יתחמקו, שום אדם לא יוכל להתחמק. אם עזרת לישראל – תקבל שכר, אם

קול צופיך

מִרְנֵי הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לְקִי
הַרְבֵּי מִרְדְּכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

בלק - תשנ"ח - מאת מִרְנֵי הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג מִרְדְּכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

עשה, לימד אותנו תורה, ואותו בן יצא תלמיד חכם, והסתייעא לו מילתא וגם האב עצמו למד. ולמדתם אותם – ולמדתם אותם, זה שני דברים קשורים ביחד. על כן ללמוד תורה ולקבוע עתים לתורה זה חובה! חובת גברא! חובה על האדם. ועל כן יכול להוציא מכספי מעשר אם יאמר "אני מפריש על דעת הספר" בית דינו של שלמה". או יותר נכון, כדאי שיאמר "על דעת הספר" בית דינו של שלמה" אני מפריש את המעשר", ואז ממילא יכול לקיים את הדברים האלה, את ההוצאות למצוות הוא יכול להוציא מהכסף הזה. ופה מדובר על מעשר כספים. אנחנו מתפללים מהקב"ה שנוציא את המעשר ממש, או יותר נכון להוציא תרומה ממש, ומעשר ממש, ותרומת מעשר, ומעשר מן המעשר, ומעשר שני או מעשר עני שיהיה כהלכתו ויהי רצון שיהיה בעגלא ובזמן קריב ונאמר אמן.

*רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!

שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org

www.harav.org

